

HÄMEENLINNALAISTEN ÄITIEN KOKEMUKSIA SEURAKUNNAN TOIMINNASTA

Eija Cederlöf

Opinnäytetyö, kevät 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalisen kasvatushjelma

Kristillisen lapsi-ja nuorisotyön suun-
tautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) -Kirkon varhais-
kasvatuksen ohjaajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Cederlöf, Eija. Hämeenlinnalaisten äitien kokemuksia seurakunnan toiminnasta. Diakonia- ammattikorkeakoulu, Helsinki, kevät 2016. 42 s.

Diakonia ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) ja kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja.

Työn tavoitteena oli kerätä tietoa perheiden kokemuksista seurakunnan kerhoista ja kristillisen kasvatuksen merkityksestä. Tarkoituksena oli myös kuulla vanhempia ja heidän toiveitaan, jotta seurakunnan toteuttamaa toimintaa voitaisiin kehittää perheiden odotusten mukaisesti ja samalla lisätä perheiden osallisuutta siinä. Haastattelun tavoitteena oli lisäksi koota strukturoidusti perheiden esiin nostamia asioita siten, että henkilökunta ja seurakunnan päättäjät voivat arvioida toimintaa ja osallistua erilaisiin kehittämishankkeisiin tulosten pohjalta.

Aineisto kerättiin äitien ryhmähaastattelulla soveltaen Bikva-menetelmää. Haastattelu toteutettiin seurakunnan perhekerhossa. Kysymykset esitettiin avoimina ja haastateltavat itse valitsivat kiinnostavat ja merkitykselliset keskustelun aiheet. Haastattelun aikana keskustelusta ja puheenvuoroista koottiin tietokoneella ajantasaisesti muistiota, joka oli kaikkien nähtävillä. Tulokset analysoitiin teemoittelemalla esiin nousseet keskustelunaiheet. Teemoja vertailtiin kirkon asettamien tavoitteisiin sekä kristillistä kasvatusta käsitteleviin tutkimuksiin ja teorioihin.

Tutkimus osoitti, että seurakunnan tarjoaman toiminnan laatuun ja monipuolisuuteen oltiin tyytyväisiä. Kristilliset arvot olivat asioita joita haluttiin välittää lapsille. Seurakunnan kerhoissa hartaushetkiä ja hengellisiä lauluja pidettiin tärkeinä. Kirkkovuosi ja siihen kuuluvat juhlat ja raamatunkertomukset tulivat tutuiksi kerhossa. Myös kotiloissa vietetään kirkkovuotta sekä juhlapyyhiä ja seurakunnan kerhosta vanhemmat saivat itselleen varmuutta puhuakseen näistä asioista lastensa kanssa. Moni pyrki osallistumaan perhemessuihin ja muihin seurakunnan tapahtumiin voidakseen tarjota lapsilleen saman kokemuksen hengellisestä elämästä, jota itse ovat nuorempana eläneet. Kerhojen tarjoama mahdollisuus oman hengellisen elämän vahvistamiseen luontevasti osana arkipäivää oli äideille tärkeää. Seurakunnan kerhoista haettiin myös ystäviä ja vertaistukea.

Asiasanat: Kristillinen kasvatusta, hengellinen elämä, osallisuus, arviointi, kehittäminen

ABSTRACT

Cederlöf, Eija. Church experiences of mothers living in Hämeenlinna.

42p. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Spring 2016. Degree programme in Social Services. Option in Christian Child and Youth work. Degree: Bachelor of Social Service.

The main goal of this thesis was to collect data about families' experiences in different clubs organised by the parish. The other goal was listening to the parents and their wishes in order to be able to improve the activities carried out by the parish according to the parents' expectations and to increase their participation. Conducting the interviews in a structured manner was to gather the families' point of views so that based on these results, the parish employees could evaluate the provided activities and take part in development projects.

The data was gathered from a group interview, in which all participants were mothers, by using adapted Bikva method and was conducted in a family club. The questions were open and the interviewees chose interesting and meaningful topics themselves. During the interview, the discussions were written down on a memo on a laptop for everybody to see. The results were analysed by dividing the topics of the discussions into different themes. The themes were then compared with the goals set by the church and with studies and theories on Christian education.

The research showed that the people were pleased with the quality and variety of the activities provided and carried out by the parish. The families wish to pass on Christian values to their children. Prayer circles and spiritual songs and hymns were considered important parts of the clubs. The Christian year, its celebrations and the biblical stories become familiar in these clubs. The church year with its holidays was part of families' lives and from these clubs the parents got confidence to talk to their children about these topics. Many of the parents tried to take part in the family masses and other church activities in order to offer their children the same experience in spiritual life that they had in their childhood. The clubs were seen as an easy way to strengthen the mothers' own spirituality as a part of everyday life as well as getting friends and peer support, which was considered important.

Keywords: Christian education, spiritual life, participation, evaluation, development

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PALVELUN KEHITTÄMINEN.....	7
2.1 Kehittämishankkeet	7
2.2 Palvelumuotoilu	8
2.3 Bikva -malli	10
3 KIRKON VARHAISKASVATUS	13
3.1 Kirkko kasvattajana	13
3.2. Kristillinen kasvatus	14
3.3 Kristillisen kasvatuksen käytännöt.....	16
4 YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS LAPSIPERHEISSÄ	19
5 TUTKIMUSKYSYMYKSET	21
6 AINEISTON KERÄÄMINEN JA ANALYSOIMINEN	22
6.1 Tutkimusmenetelmä	22
6.2 Haastattelujen toteuttaminen	23
7 TULOKSET	26
7.1 Seurakuntaelämä, kristilliset tavat ja Raamattu	26
7.2 Eettisten periaatteiden ja pedagogiikan toteutuminen	28
7.3 Mielenpitoet seurakunnan tarjoamasta toiminnasta.....	30
8 PALAUTTEEN ARVIOIMINEN ORGANISAATIOSSA	32
8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	34
9 POHDINTA	36
LÄHTEET	39

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen ohjaajan tehtäviin kuuluu organisoida ja kehittää seurakunnan varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Oman alansa asiantuntijana hän toteuttaa työssään myös syrjäytymistä ehkäisevää työtettä. Lapsi- ja perhetyötä on tehty pitkään seurakunnissa ja kirkkohallituksen esityksessä kirkolliskokoukselle 2015 mainitaan kirkon varhaiskasvatuksen ohjaajan työn vastaavan hyvin kuvausta diakoniasta, joka muuttuvissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa pyrkii vastaamaan ihmisten erilaisiin tarpeisiin. Yhteistyön puute kirkon eri työmuotojen välillä saattaa kaventaa toimintamahdollisuuksia ja aiheuttaa kilpailua resursseista. Siksi uusien yhteistyömuotojen kehittäminen ja käyttöönotto on tärkeää.

Seurakunnat ja kirkkopalvelut ovat yhteistyössä käynnistäneet ajankohtaisen kehittämishankkeen diakonisen perhetyön vahvistamiseksi ja perheitä auttavien toimijoiden yhteistyön tiivistämiseksi. Seurakunnissa on huomattu diakonisen perhetyön kasvava tarve. Nuorten perheiden parissa ongelmat ovat monimuotoistuneet ja syrjäytymisvaara lisääntyy. Perheiden tukemiseen tarvitaan monipuolisia ja asiakaslähtöisiä keinoja. (Diakonisen perhetyön projekti. Kirkkopalvelut i.a.)

Kansallisessa kehittämisohjelma Kasteessa (2008-2011) muun muassa osallisuuden lisääntyminen ja syrjäytymisen väheneminen olivat tavoitteita, joihin etsittiin uusia, vaikuttavia toimintamalleja. Kaste-ohjelman myötä kehitettiin palvelukonsepteja yhdessä asiakkaiden ja palvelun käyttäjien kanssa. Palvelumuotoilulla pyritään käyttäjälähtöiseen suunnitteluun, jonka tuloksena palvelu vastaa sekä käyttäjien tarpeita että palvelun tarjoajan tavoitteita (Kaste 2008-2011 i.a.).

Seurakuntien kerhotoiminta on monipuolista ja perinteikästä, päiväkerhot viettivät jo 70-vuotis juhlaa vuonna 2015. Seurakunnan kerhoja ohjaa koulutettu henkilökunta, jotka ovat kristillisen kasvatuksen asiantuntijoita ja uskontokasvatuksen ammattilaisia. Heillä on mahdollisuus antaa perheille malli

kristillisestä elämäkäsityksestä ja arvomaailmasta sekä seurakunnan jäsenyydessä kasvamisesta ja hengellisen elämän hoitamisesta. Toimiessaan perinteiden siirtäjinä lastenohjaajat edistävät myös vuorovaikutusta eri ikäryhmien ja kulttuuristen ryhmien välillä. (Lastenohjaajat ry. 2005.) Seurakunnan erilaisista kerhoista avoin päiväkerho on yleensä tarkoitettu lapsille, jotka tulevat kerhoon oman aikuisen kanssa. Näitä kerhoja kutsutaan myös perhekerhoiksi. Iltaisinkin voidaan järjestää perhekerhoja tai ne voivat olla tarkoitettu suljetulle ryhmälle. Tässä opinnäytetyössä haastateltavat eivät aina tarkentaneet, millaisesta kerhosta he kulloinkin puhuivat ja useilla heistä oli kokemuksia monenlaisista kerhoista.

Haastattelulla halusin selvittää mitä Hämeenlinnalaiset vanhemmat ajattelevat kristillisestä kasvatuksesta ja miksi he tuovat lapsiaan seurakunnan kerhoihin. Jotta toimintaa voitaisiin kehittää seurakuntalaisten tarpeiden mukaiseksi, toivoin vanhempien kertovan haastattelussa, minkälaista toimintaa perheet odottavat seurakunnan tarjoavan elämäntilanteessaan. Asiakaslähtöiseen toiminnan kehittämiseen on käytössä Bikva-arviointi menetelmä. Tätä mallia myös kirkkopalveluiden hallinnoimissa Paja-kehittämishankkeissa suositetaan.

Diakonisen perhetyön Paja-työskentelypäivä toteutettiin Hämeenlinnassa 9.3.16 ja opinnäytetyöni tulokset olivat Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan lapsi- ja perhediakoniasta vastaavan diakonin käytettävissä. Seurakunnalla on nyt mahdollisuus viedä vanhemmilta saatu palaute organisaatiossa eteenpäin eri työntekijätasojen arvioitavaksi ja halutessaan kehittää toimintaansa sen mukaisesti.

Bikva-malliin perehtyminen antaa itselleni kompetenssia toteuttaa samankaltainen haastattelu Orimattilassa, jossa olen mukana kaupungin lapsiperheiden toimijoiden työryhmässä. Tarkoituksemme on kartoittaa perheiden toiveita ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kehittää lapsiperheille suunnattuja palveluita.

2 PALVELUN KEHITTÄMINEN

2.1 Kehittämishankkeet

Seurakunnilla on mahdollisuus osallistua Paja-kehittämishanke 2015-2017-prosessiin, jossa seurakuntakohtaiset pienet kokeilut ja kehittämishankkeet saavat tukea työpajapäivillä. Yhteisissä kehittämispäivissä tärkeintä on työntekijöiden vertaistuki, jota on tarjolla myös työpajapäivien välillä. Seurakunnissa tapahtuvassa kehittämistyössä sovelletaan Bikva-menetelmää, joka on asiakaslähtöinen kolmiportainen ryhmähaastattelumenetelmä. Paja-kehittämishankkeen päätavoite on syrjäytymistä ehkäisevän työn edistäminen tukemalla hankkeessa mukana olevia seurakuntia kehittämään ja kokeilemaan uusia tapoja syrjäytymisvaarassa olevien tai syrjäytyneiden ihmisten tukemiseksi. Välillisenä tavoitteena on levittää mallia diakoniatyön yhtenä kehittämismuotona. (Diakonian kehittäminen. Kirkkopalvelut i.a.)

Paja-hanke on alkanut jo vuonna 2007, jolloin perustettiin työryhmä kartoittamaan diakoniatyöntekijöiden jaksamiseen liittyviä tekijöitä. Työryhmä tuotti julkaisun, jonka pohjalta käynnistyi vuonna 2010 Paja-hanke, jonka tavoitteena oli saada aikaan malli diakoniatyöntekijöiden parempaan jaksamiseen. Mallia on tarkoitus levittää Kirkkohallituksen kautta työelämäänsä sekä alan opiskelijoiden opintoihin työmenetelmäksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa. (Paja-hankkeen kuvaus. Suomen evl.kirkko i.a.)

Diakonisen perhetyön projekti käynnistyi syksyllä 2015 Kirkkopalvelut ry:n hallinnoimana. Sen tavoitteena on kohdistaa diakoniatyötä nuorten perheiden voimavarojen kasvattamiseksi näiden omissa toimintaympäristöissä, kuten kotona, töissä, oppilaitoksissa sekä lähiverkostoissa. Kohderyhmänä ovat erityisesti alle 26-vuotiaat äidit ja isät sekä heidän lapsensa. Nuorten perheiden huolenaiheina on usein köyhyyden lisäksi parisuhteen vaikeudet ja arjen hallinnan puutteet. Projektin tarkoituksena on perheiden voimaannuttaminen yhteisen tekemisen ja korjaavien kokemusten kautta sekä sosiaalisen ja tukiverkoston luominen kasvatuksen ja arjen rutiinien tueksi. Myös

perhekeskeistä ohjausta sekä käytännön neuvontaa palveluiden saamiseksi ja selviytymiskeinojen löytämiseksi on tarkoitus vahvistaa. Nuorten vanhemmuutta ja omaa identiteettiä vahvistetaan kokonaisvaltaisesti, jolloin myös hengellisyyden elementit näkyvät toiminnassa. Seurakunnilla oli mahdollisuus hakea Kirkkopalvelut ry:ltä projektiaavustusta hankkeen mukaiseen uuteen toimintaan tai aikaisemman toiminnan laajentamiseen. Pilotointivaiheessa painopiste on kokemusten ja tiedon keräämisessä sekä toiminnan arvioinnissa, joka tapahtuu Bikva –menetelmällä. Seuraavassa vaiheessa, pääosin vuonna 2016, on tarkoitus levittää rovastikuntien ja hiippakuntien kautta niitä toimintamalleja, joita projektin aikana on tuotettu. Näitä ovat erilaiset perheille suunnatut, voimaannuttavat kokemukset, vertaistoiminta sekä palvelunohjaus. (Diakonisen perhetyön projekti. Kirkkopalvelut i.a.)

2.2 Palvelumuotoilu

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste (2008-2011) toimi valtakunnallisen sosiaali- ja terveystalouden lakisääteisenä ohjausvälineenä ja sateenvarjona muille ohjelmille. (Penkkala 2009 i.a.) Ohjelman tarkoitus oli koota sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen kansalliset tavoitteet ja toimenpiteet ja olla pitkäkestoinen muutos-, modernisointi- ja innovaatioprosessi. Tavoitteina oli, että osallisuus lisääntyy ja syrjäytyminen vähenee, toiseksi, että hyvinvointi ja terveys lisääntyvät ja terveyserot kaventuvat ja kolmanneksi, että palvelujen laatu, vaikuttavuus ja saatavuus paranevat ja alueelliset erot kapenevat. Keinoina esitettiin ennaltaehkäisyä ja varhaista puuttumista, sosiaali- ja terveydenhuollon eheiden palvelukokonaisuuksien luomista ja vaikuttavia toimintamalleja. Länsi-Suomen Kaste-Hankkeen 2013-2015 päätavoite oli palvelujen muotoiluilla tuottaa parempia palveluja riskiryhmille. Hankeideana oli uudentyyppiset palvelukonseptit, joita kehitetään yhdessä asiakkaiden ja palvelun käyttäjien kanssa. Palvelumuotoilun keskeisenä tavoitteena oli palvelukokemuksen käyttäjälähtöinen suunnittelu siten, että palvelu vastaa sekä käyttäjien tarpeita että palvelun tarjoajan toiminnallisia tavoitteita. Palvelumuotoiluprosessiin kuuluu palvelun käyttäjien tarpeiden kartoitus ja analysointi, osallisuuden

vahvistaminen sekä palvelujen sisältöjen uudelleen ideointi ja uusien toimintamallien käyttöönotto. Tiedonkeruuseen kuuluu haastattelut ja havainnoinnit, joita kootaan avainasemassa olevilta asiakkailta ja omaisilta ja muilta palveluntuottajajärjestöiltä. (Jalo 2014, 3-8.)

Bikva-menetelmässä asiakkaita osallistetaan keräämällä tietoa haastatteluun osallistuvien henkilökohtaisista arjen kokemuksista. Bikva-mallissa ryhmähaastattelujen tavoitteena on saada selville, miten päivittäiset ilmiöt koetaan ja millaisia merkityksiä niille annetaan. Asiakkaiden haastattelulla käynnistetään arviointiprosessi myös organisaation muilla tasoilla (Krogstrup 2004, 15).

Yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten ja niiden vaikutusten tutkimisen myötä julkisessa keskustelussa ja mediassa esiintyy aiheita vanhemmuudesta, muuttuvista perherakenteista, päivähoido-oikeudesta, lasten ja nuorten pahoinvoinnista, erityisopetuksen lisääntyvästä tarpeesta sekä perhe- ja työelämän yhteen sovittamisesta. Suomen evankelis-luterilainen kirkko on tehnyt esitykset tulevaan hallitusohjelmaan lapsiperheiden lisääntyvästä köyhyydestä sekä pikkulapsiperheiden tukemisesta (Kirkon hallitusohjelmatavoitteet 2015, 1-2). Kirkon lapsi- ja perhetyötä voidaan toteuttaa monella tavalla, kuten kaikille perheille suunnattuna ennaltaehkäisevänä toimintana tai työskentelynä yksittäisen, vaikeassa tilanteessa olevan perheen kanssa. Tavoitteellinen työ edellyttää perheiden sosiaalisen todellisuuden sekä arjen tuntemista. Perheiden ymmärtäminen ei vaadi omakohtaista kokemusta vastaavista elämäntilanteista, mutta se edellyttää kuuntelevaa ja empaattista vuorovaikutusta (Hovi-Pulsa 2008, 120-121.)

2.3 Bikva -malli

Tanskalainen Hanne Katherine Krogstrup Aalborgin yliopistosta oli syksyllä 2003 Suomessa pohjoismaisessa arviointiseminaarissa, jossa hän kertoi kehittämästään Bikva arviointimenetelmästä. Bikva-nimi tulee sanoista brugerindrakelse i kvalitetsvurdering /Asiakkaiden osallisuus laadun varmistajana. Mallin lähtökohtana ovat asiakkaiden näkemykset palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta ja näiden näkemysten käyttäminen kehittämistyön välineinä ja muutosvoimana. Osallisten näkemykset välitetään organisaatiossa eri tasoille ja lopulta myös poliittisille päättäjille. Mallista on hyviä kokemuksia muissa Pohjoismaissa ja se herätti suurta mielenkiintoa myös Suomessa, minkä johdosta Stakes julkaisi suomenkielisen käännöksen käsikirjasta. (Krogstrup 2004, 3-4.)

Perinteiset asiakastyytyväisyyskyselyt eivät aina arvioi asiakkaiden tyytyväisyyttä, eikä niissä ehkä saada selville sitä, mikä asiakkaiden mielestä on tärkeää tai kertomisen arvoista. Näin on siksi, että niissä yleensä käytetään muiden valmiiksi määrittelemiä kriteerejä ja kysymyksiä. Bikva-mallilla voidaan täydentää perinteisiä asiakastyytyväisyyskyselyitä tai korvata ne kokonaan. Asiakkaiden rooli Bikva-mallissa on hyvin keskeinen, sillä heidän tietonsa ja arviointikriteerinsä voivat olla hyvin käyttökelpoisia palvelun kehittämisen kannalta. Uudet, asiakkailta tulevat ideat ja ratkaisukeskeinen lähestymistapa voivat yhdessä luoda käytäntöjä, joissa asiakkaiden kokemat ja esille tuomat ongelmat on huomioitu (Krogstrup 2004, 7-8.)

Bikva-mallissa on yleensä neljä vaihetta, joista ensimmäisessä kerätään asiakkailta tietoa ryhmähaastattelujen avulla. Ryhmässä palautteesta tulee kokemusten mukaan moni-ilmeisempää, koska haastateltavat ottavat kantaa myös toistensa perusteluihin. Yksilöhaastattelujakin voidaan käyttää, mutta niissä helposti painottuu yksilölliset ja tunnepitoiset asiat ja haastateltava ei ehkä täysin luota nimettömänä pysymiseen, minkä johdosta hänen antamansa palaute voi olla liiankin myönteistä. (Krogstrup 2004, 11.)

Toisessa vaiheessa asiakkaiden haastattelutulokset esitetään työntekijöille, ja ryhmähaastattelun avulla on tarkoitus pohtia työntekijöiden toimintaa ja sitä, mihin asiakkaiden antamat arviot perustuvat (Krogstrup 2004, 15). Eri toimintayksiköissä on omat tavat ja toimintamallit, joiden määrittelyyn annetaan Bikva-mallissa asiakkaillekin mahdollisuus avoimen keskustelun avulla. Asiakkaiden antamat merkitykset voivat poiketa totutusta tavasta puhua asioista ja niihin liittyvistä ongelmista. Krogstrup (2004, 9) nostaa esiin institutionaalisen järjestyksen ja sen sisältämän määrittelyvallan painottuvan työntekijöille silloin, kun toimintatavoista sovitaan. Työntekijöiden näkemykset näistä määrittelyistä on tärkeää selvittää erillisillä ryhmähaastatteluilla, jotta esimerkiksi työolosuhteet ja eri prosessien vaikutus työn suorittamiseen ja toimintatapoihin voidaan huomioida. Kirsi Anttila (2013, 12-19) on toteuttanut pohjoisen alueen Kaste-hankkeeseen liittyen Bikva- arviointeja ja mainitsee raportissaan ennalta valmistellut kysymykset työntekijätasolle. Asiakkaiden esittämiä kommentteja lähestytään miettimällä, minkälaisia ajatuksia ne herättävät, mistä asiakkaiden ajatukset mahtavat juontua ja onko asiakkaiden esittämät ehdotukset mahdollista toteuttaa. Bikva-mallissa tärkeää on vuorovaikutteisuus ja dialogi, jonka avulla kaikilla organisaation eri tasoilla tapahtuu oppimista (Reijonen 2011, 42).

Bikva-mallin päätavoite on oppiminen ja kehittyminen. Organisaation tulisi katsoa toimintaansa monelta kannalta ja voida kyseenalaistaa toimintatapoja. Tämän edellytyksenä on, että organisaatiolla on kykyä olla avoin myös asiakkaiden näkökannoille (Krogstrup 2004, 13.) Työntekijöiden ja asiakkaiden antama palaute esitellään johdolle niiltä osin, kun se koskee heidän toimintatapojaan ja asioita, joihin heillä on toimivaltaa. Tässä kolmannessa vaiheessa on tarkoitus ryhmähaastattelun avulla pohtia asiakkaiden ja työntekijöiden antamaa palautetta. Aina ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista käsitellä näitä palautteita suuressa hallintojohdon ryhmässä, jos organisaatiossa on vain yksi työalasta vastaava johtaja. Asiakkaiden ja työntekijöiden haastattelujen tulokset kiinnostavat esimiehiä ja päättäjiä, koska he kokevat olevansa vastuussa siitä, että tehtävät tulevat hoidetuiksi. (Krogstrup 2004, 10.)

Viimeisessä, neljännessä vaiheessa arvioinnin tulokset saatetaan päättäjien tietoon. Asiakkailla on usein kokemusta ristiriidoista ja ongelmista, joista päättäjät eivät ole tietoisia ja toisaalta työntekijöiden mielestä erilaiset säännöt ja määräykset rajoittavat heidän työskentelyään. Bikva-mallissa on tarkoitus saada työntekijöiden ja asiakkaiden antama palautte myös päättäjien arvioitavaksi sekä saavuttaa parempi yhteisymmärrys asiakkaiden näkemysten ja organisaation eri tasoilla toteutettavan työn välille (Krogstrup 2004, 16).

Asiakailta saatujen tietojen käsittelyä helpottaa kokousmuistion kaltaisen tiivistelmän laatiminen tai palautteiden muotoileminen eripituisiksi lausunnoiksi. Aihepiireittäin koottuna palautteet voidaan esittää seuraavilla tasoilla sen mukaan, kenen toimivaltaan kyseinen aihealue kuuluu. Näiden aihepiirien avulla luodaan myös kyseiselle tasolle tarkoitettu haastattelurunko. (Krogstrup 2004, 19.) Työntekijöille ei esitetä avoimia kysymyksiä kuten asiakkaille, vaan kysymykset muotoutuvat asiakkaiden antamista palautteista, joiden syitä työntekijöiden tulisi pohtia. Hallintojohdolle suunnattu haastattelu pohjautuu asiakkaiden ja työntekijöiden haastattelujen esille tuomiin aiheisiin, joita pohditaan nyt enemmän työn organisoinnin, voimavarojen ja työpaikkakulttuurin näkökulmasta.

Päättäjät haluavat yleensä kokonaiskuvan arviointiprosessista, joten heille on syytä jakaa etukäteen kirjallinen materiaali, josta selviää arviointitulokset, ongelmat, joihin heillä on mahdollisuus puuttua sekä mahdollisia suosituksia asioiden eteenpäin viemiseksi. Neljättä vaihetta on syytä pohjustaa huolella ja mahdollistaa riittävä, vapaa keskustelu arviointitulosten pohtimiseksi. Myös asiakkaille tulee toimittaa tulokset kootusti ja heidän kommunikointikyvyllään sopivasti. Yhteenvetoa tai arviointiraporttia tarvitaan myös kehittämistyössä ja tulevien arviointien vertailussa (Krogstrup 2004, 23).

3 KIRKON VARHAISKASVATUS

3.1 Kirkko kasvattajana

Varhaiskasvatus on tavoitteellista toimintaa, joka toteutuu vuorovaikutuksessa ja se on aina myös arvoihin sitoutunutta. Kirkon varhaiskasvatuksen linjauksissa vastuullisuuden ja oikeudenmukaisuuden sekä totuudellisuuden arvojen lisäksi mainitaan pyhän kunnioitus. Kirkon toteuttaman kasvatuksen sisältö ja tavoitteet ovat kristillisiä ja kirkko kasvattaa myös kristilliseen uskoon. Seurakunnan kristillinen kasvatus perustuu kasteopetukseen painottaen sen lähtökohtana Raamatussa olevaa Jeesuksen lähetyskäskyä (Matt.28:18-20). Kirkon kasvatustoiminnan linjauksissa korostetaan myös kasvun yhteisöllistä luonnetta (Suomen ev.lut kirkko 2015.)

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa varhaiskasvatus kuvataan kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jossa prosessinomaisesti tuetaan lasten kehitystä ja oppimista kokonaisvaltaisesti (Kallioniemi 2008, 15). Myös kirkon kasvatuksen linjauksissa mainitaan kaikenikäisten kokonaisvaltaisen kasvun mahdollistaminen ja tukeminen. Kirkon varhaiskasvatuksessa sitoudutaan valtakunnallisen asiakirjan mukaiseen ajatteluun kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja kasvun sekä kehittymisen edellytyksistä (Ojell 2013, 21.)

Tavoitteellisuus ja arvosidonnaisuus ovat kasvatuksen keskeisiä ominaispiirteitä. Arvokkaina pidettyjen valmiuksien edistäminen ja hyväksytyt menetelmät voivat kuvata, mitä tietty yhteisö arvostaa, mutta ei ota kantaa siihen, mikä on hyvää tai oikein ja kenen näkökulmasta katsottuna. Kasvatuskäytäntöjen arvioinnin mahdollistumiseksi tarvitaan normatiivista kasvatuksen määritelmää ilmaisemaan, millaista kasvatuksen tulisi olla. (Muhonen& Tirri 2008, 64- 65.)

Komulainen (2008, 31-33) kritisoi arvovapaan tai neutraalin kasvatuksen käsitettä myyttinä, josta tulisi päästä eroon. Komulaisenkin mielestä

kasvatuksen lähtökohdat pitää olla avoimessa yhteiskunnassa läpinäkyviä ja arvot tulee tuoda selkeästi esiin, jotta niiden arviointi olisi mahdollista. Lasta ei voi kasvattaa arvovapaassa tyhjiössä, ja lapsen eristäminen uskonnollisista traditioista on lapsen oikeuksien vastaista. Uskontojen luoma viitekehys vahvistaa ihmisen omaa identiteettiä ja auttaa ymmärtämään maailmaa ja kohtaamaan muita uskontoja.

Lapsen mielen rakentuminen ei voi tapahtua näkymättömän neutraliuden avulla, vaan kaikesta siitä, mitä lapselle tarjoutuu ympäristössä. Yhteiskunnassa vallalla oleva pyrkimys maailmankatsomukselliseen neutraaliuteen jättää aukon lasten maailmankatsomukselliseen ja eettiseen koodistoon ja luo ympäristön, jossa vapaus on näennäistä ja lapsi joutuu luomaan minuuttaan yhä uudelleen sosiaalisten paineiden alla (Ahtiainen 2008, 87.)

Satu Suonperä tutki suomalaisten rippikoululaisten vanhempien käsityksiä kristillisestä kasvatuksesta ja arvomaailmasta lisensiaatintyössään. Tutkimus toi esiin sen, että monet vanhemmat, jotka eivät olleet kotoaan saaneet opetusta kristillisistä arvoista, halusivat lastensa omaksuvan kristillisen arvomaailman (Suonperä 2013, 82). Suonperä esittelee myös työssään (2013, 12-15) traditionsiirtoteorioita sekä erilaisia pohdintoja Hervieu-Le'gerin ajatuksesta yhteiskunnan muistista , joka liittyy yksilön erilaisiin yhteisöihin ja sukupolvet ja ajanjaksot yhteen. Kollektiivinen muisti rakentuu sosiaalisesti ja sitä kirjoitetaan uudelleen peilaamaan yhteisön ja yksilöiden käsityksiä muistamisen arvoisista asioista. Tämän muistiketjun säilyttäminen on tärkeässä asemassa myös nuorempien sukupolvien uskonnollisuuden säilyttämisessä.

3.2. Kristillinen kasvatus

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatuksen linjaus 2015 esittelee arvoiksi Pyhän kunnioituksen; ihmisessä nähdään Jumalan kuva. Toiseksi arvoksi mainitaan vastuullisuus; lähimmäisistä huolehtiminen. Kolmantena arvona esitetään oikeudenmukaisuus; jonka avulla puolustetaan heikkojen ja syrjäytyneiden oikeuksia. Neljäntenä arvona on totuudellisuus; uskomme ja

elämme niin kuin opetamme. Kristillisen kasvatuksen pohjalla on kristillinen ihmiskäsitys. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon linjauksissa ihminen mainitaan Jumalan luomana, arvokkaana ja ainutkertaisena. Hän on teoistaan huolimatta Jumalan rakastama ja hyväksymä. (Suomen evl. kirkon kasvatuksen linjaus 2015).

Kristillisen kasvatuksen määritelmäksi Muhonen ja Tirri (2008, 67) esittävät kristillisen perinteen siirtämisen sukupolvelta toiselle tai kristilliseen uskoon kasvattavaksi uskontokasvatukseksi. Kristillinen kasvatusta on sitoutunut kristillisiin arvoihin ja sillä on tietoisia tavoitteita joilla pyritään tukemaan ihmisen kokonaisvaltaista kasvua pedagogisessa vuorovaikutussuhteessa (Muhonen ja Tirri 2008, 77.)

Kristilliseen kasvatukseen kuuluu tietoisuus Jumalan rakkaudesta, jonka seurauksena ihminen pyrkii vastuullisuuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Kristilliseen kasvatukseen sisältyy aina suhde Jumalaan, jonka pohjalta usko syntyy. Uskoa ei voi opettaa eikä synnyttää, se on aina Jumalan lahja (Räsänen 2008, 287.) Ahtiainen (2008, 85-86) esittää myös Berrymanin ajatuksen lapsen ja aikuisen välisestä vuorovaikutuksesta, joka on malli ihmisen ja Jumalan välisestä suhteesta. Luottamuksellinen suhde, jossa lapsi voi uskoa Jumalan olevan läsnä elämässään juontaa juurensa lapsen kokemuksesta huolehtivasta aikuisesta joka on olemassa, vaikka ei aina näkyvillä.

Muhonen (2008, 79) lähestyy kristillistä kasvatusta kuuden ulottuvuuden kautta. Opillisen ulottuvuuden mukaisesti välitetään uskomuksia ja oppeja sekä kuvaa Jumalasta. Kristilliset tavat ja perinteet sekä kirkkovuosi kuuluvat kristillisen kasvatuksen rituaaliseen ulottuvuuteen. Kristilliseen kasvatukseen kuuluu vahvasti kokemuksellinen ulottuvuus, jossa välittyy emotionaalinen ilmapiiri ja Jumalan läsnäolo. Nämä synnyttävät luottamusta tulevaisuuteen ja kuvaavat ihmisen hengellisyyttä, joka ei ole vain tapoja tai asioiden uskomista todeksi vaan niiden kokemista ja elämistä todeksi. Koska kristillinen kasvatusta toteutuu vuorovaikutuksessa, johon kuuluu turvallinen ilmapiiri, rakkaus ja huolenpito, kuuluu kristilliseen kasvatukseen huolenpidon ulottuvuus, joka korostaa kristillisyyden toteutumista normaalissa, jokapäiväisessä arjen elämässä.

(Muhonen ja Tirri 2008, 80-81.) Eettiset periaatteet ja moraalinen toiminta kuuluvat ulottuvuuteen johon sisältyy myös rakkauden kaksoiskäskey ja kultainen sääntö sekä kysymykset hyvästä ja oikeasta ja vastuusta. Kallioniemi (2008, 23) täydentää kristillistä kasvatusta vielä yhteiskunnallisilla ulottuvuuksilla, joissa monikulttuuristuva yhteiskunta ja maailma sekä uskonnon rooli yhteiskunnassa tulee myös esiin uskontokasvatuksen sisältöluokkana.

3.3 Kristillisen kasvatuksen käytännöt

Kristillisen kasvatuksen toteuttaminen ja siihen kuuluvat menetelmälliset ratkaisut perustuvat niiden taustalla vaikuttaviin periaatteisiin. Pedagoginen ulottuvuus kristillisessä kasvatuksessa noudattaa yleistä tietoutta kasvatuksesta eikä erityisiä uskonnollisia menetelmiä ole olemassa. Kristillisessä kasvatuksessa korostuu perinteinen kerronnan ja keskustelun menetelmä sekä kasvattajan rooli ja tehtävä (Muhonen ja Tirri 2008, 81). Myös Räsänen (2008, 288) korostaa ettei kristilliseen kasvatukseen kuulu omaa pedagogiikkaa ja didaktiikkaa. Menetelmillä pyritään mahdollistamaan kristillisten tavoitteiden saavuttaminen ja kristillisen kasvatuksen menetelmiksi ja välineiksi sopivat ihmisarvoa, kasvatettavaa ja Jumalaa kunnioittavat lähestymistavat.

Kirkko on asettanut tavoitteekseen luoda käytäntöjä, jotka nousevat kokonaisvaltaisen ja lapsilähtöisen kasvatusajattelun perustalta. Lapsivaikutusten arvioinnilla pyritään löytämään lapsen etu ja näkökulmat (Lapset seurakuntalaisina, Kirkkohallitus 2013). Kokonaisvaltaisuuden periaatteelle on tärkeää se, että lapsi saa mahdollisuuden vahvistaa ja sisäistää kokemustaan ruumiillisena, sielullisena ja henkisenä kokonaisuutena, johon kuuluu myös uskonnollisuus (Mäkinen 2008, 342-343). Lapsille tulee tarjota kokemuksia joissa voi tuntea iloa, surua, sääliä ja ihmettelyä, jotta asiat ja ihmiset voivat koskettaa heitä. Ihmettelyn pedagogiikka on avoin ja vastaanottavainen asennoitumis- ja lähestymistapa, jolla kohdataan nöyrästi kysellen ja ihmetellen ilmiöitä ja ihmisiä. Arjen pienet ihmeet ja koko elämän todellisuus eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyksiä kun niihin kohdistaa

riittävästi huomiota. Vastauksia vaille jääminenkin osoittaa Jumalan suuruuden ja ihmisen pienuuden (Räsänen 2008, 297-298.)

Mielikuva uskosta ja seurakunnasta välittyy lapselle toiminnassa johon hän osallistuu. Lapsen tapa kohdata ihmiset, asiat ja ilmiöt kokemuksellisesti ja elämyksinä edellyttää myös kristillisen varhaiskasvatuksen toteuttamista lapsen ehdoilla, teologiaa lasten kanssa, lapsille ja mahdollistamalla lasten teologian. Ahtiainen (2008, 86) tuo esiin lasten kyvyn puhua Jumalasta monilla tavoilla. Sanat tai puhe Jumalasta, teologia, ei näin ollen ole lapsille liian vaikeaa. Kotien arvojen ja asenteiden vaikutus lapsen uskonnolliseen kehitykseen on suurempi kuin seurakunnan antaman kasvatuksen tai lasta ympäröivän muiden sosiaalisten tahojen vaikutukset ja sillä voi olla myös kielteinen vaikutus lapsen uskonnollisuuteen (Suonperä 2013, 30-33.)

Pertti Luumi (2008, 314) korostaa narratiivisuutta ja kerrontaa uskonnon äidinkielenä jo sillä perusteella, että Raamatussa tärkeimmät asiat ovat kertomuksina. Uskonnon perusolemus on tapahtuminen, jota voi välittää vain kertomuksena ja uskonnossa on kysymys tapahtumaan perustuvasta kokemisesta. Kertomus koskettaa ihmisen mielikuvitusta ja tunnemaailmaa sekä myös hänen ajatusmaailmaansa. Raamatun kertomuksia ei voi ymmärtää vain informatiivisina, vaan ne sisätyvät tulkinnan, jolla on merkitystä uskolle ja elämäntavalle. Luumi (2008, 307) puhuu tosikertomuksista eli myyteistä, jotka toistavat todellisia tapahtumia, jotka vaikuttivat elämän kaikilla tasoilla.

Kertomusten avulla voidaan tavoittaa aavistus toisenlaisesta todellisuudesta kuin materialistinen todellisuus. Saduissa ja myyteissä kaikki on olemassa, eilen, tänään, huomenna. Myytti yhdistää historian pyhään ja mahdollistaa ikuisuuden kokemuksen. Myytti on ilmaisutapa, jonka voi oivaltaa vain intuitiolla. Kertomuksen kieli tulee lähelle lasten ajattelu- ja kokemustapaa ja on koululaistenkin keskuudessa yksi innostavin työtapa. Jokainen kantaa omaa tarinaansa joka rikastuu ja muovautuu muiden tarinoista. (Luumi 2008, 309)

Havainnollisen, elävän ja harkitsevan kertomisen taitoa kannattaa opetella, ja se voi olla myös karisma - armolahja. Jumala teki itsensä konkreettiseksi

kertomusten välityksellä, kertomukset puhuivat hänen teoistaan. Luumi (2008, 320) kehoittaa artikkelissaan kertojaa kertomaan itsensä mukaan tarinaan, Jumala rakastaa kertomuksia ja kertojaa!

Pedagogisen rakkauden merkitys kasvatustapahtumassa on tärkeä ja oppimisen arvoinen asia. Se on opettajan praktista tietoa, joka ei ole opettajan persoonallisuudesta kiinni, vaan tietoista, ammatillista suhtautumista lapsiin ja omaan työhönsä. Pedagogisen rakkauden silmin kasvattajan tulee nähdä jokainen lapsi rakkauden arvoisena. Sitoutuminen tähän asenteeseen on tärkeää sillä ihmisen tunteet pelkästään eivät aina riitä tällaisen rakkauden saavuttamiseen. Agape-rakkaus perustuu ajatukselle, että jokainen lapsi on Jumalan luoma ihminen eikä hänen arvonsa perustu tekoihin. Kiintymyksen osoittaminen toiselle heidän itsensä vuoksi on yhteistä pedagogiselle ja agape-rakkaudelle. Pedagoginen rakkaus yleensä odottaa inhimillisenä tunteena jotain vastinetta tai vuorovaikutusta kohteeltaan, mitä taas agape-rakkaus ei tarvitse saadessaan käyttövoimansa Jumalalta. (Muhonen ja Tirri 2008, 74-76)

4 YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS LAPSIPERHEISSÄ

Lähiöitä on pidetty ongelmallisina, koska niistä puuttuu agraarikulttuurille tyypillinen yhteisöllisyys. Sosiaalityössä yhdyskuntatyöllä ja lähiöprojekteilla on pyritty lisäämään tämänkaltaista yhteisöllisyyttä ja estämään syrjäytymistä ja eriytymistä. Yhteisöllisyyttä pidetään alueen voimavarana ja hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Lähiöiden asukkaita olivat aluksi usein kotiäidit, joiden yksinäisyyteen ja eristäytyneisyyteen on etsitty ratkaisua. 90-luvun laman myötä myös työttömäksi jäänyt työväki alkoi viettää päiviään lähiöissä, joiden alueelliseen syrjäytymiseen alettiin kiinnittää huomiota. (Krok 2008, 194.)

Ihmisillä on tarve kuulua johonkin yhteisöön ja toisten kohtaamiseen tarvitaan myös tila jossa toimia yhdessä. Myös ammatillista henkilöstöä tarvitaan, jotta toiminta jatkuu ja pysyy vastuullisena, mutta liiallista ammatillisuutta tulee välttää, jotta asukkaiden kohtaamispaikka pysyy alueelle ominaisena täyttäen asukkaiden tarpeet. Vaikka yhdyskuntatyön tarkoitus on tarjota toimintaa kaikille alueen asukkaille, usein ongelmana on se, että eniten apua tarvitsevat eivät osallistu ja jo ennestään aktiiviset löytävät nämäkin palvelut. (Toivonen 2008, 149-150.)

Jotta lapsiperheiden ongelmiin voitaisiin puuttua jo ehkäisevästi, on pyritty järjestämään heidän asuinympäristöissään palveluja yhteisö- ja ryhmämuotoisesti. (Röpelinen 2008, 127). Savossa toteutetun projektin toimintaan osallistuvien perheiden parista eniten apua kaipasivat yksinhuoltajat sekä viikonloppuisät, ja heillä oli elämänongelmien kasautumista kuten suuret elämänmuutokset, sisäisen elämänhallinnan haasteet, väsymys, ajanpuute, taloudelliset huolet, kasvatusongelmat ja aikuiskontaktien puutteet. (Röpelinen 2008, 132.) Eniten tukea vanhemmuuteen he kokivat saavansa toiminnoista, joissa heille tarjottiin yhteistä mielekästä toimintaa lastensa kanssa. Näin heidän keskinäiset suhteensa lähenivät ja vanhemmilla oli mahdollisuus havainnoida omaa lastaan ja muita vanhempia oppien omasta lapsestaan sekä omista toimintatavoistaan. Erilaiset seikkailut ja elämykset toivat lepoa arjen rutiineista ja vahvistivat itsetuntoa. Mahdollisuus osallistua edullisille retkille auttoi

taloudellista tilannetta ja mahdollisti sosiaalisten suhteiden syntymistä. Uusista tiedoista ja taidoista saatiin helpotusta arjen hallintaan, ja myös avun hakeminen helpottui. Myös yhteisöllinen kasvattaminen ja jaettu vastuu sekä ongelmien jakaminen toisten aikuisten kanssa lisäsi voimavaroja. (Röpelinen 2008, 133-135.)

Röpelinen kokoaa tutkimuksensa ja haastattelujensa perusteella yhteisöllisyyden syntyyn ja toimivuuteen vaikuttaviksi seikoiksi ensinnäkin sen, että alueen asukkaat voivat tutustua toisiinsa tai tunnistavat toisensa ja jo pinnallisella tasollakin tuttavuus edistää turvallisuuden tunnetta, tiedonkulkua ja viihtymistä asuinalueella. Lisäksi hän mainitsee ryhmämuotoisista toiminnoista hedelmällisimmiksi ne, joissa oli mukana samankaltaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä ja kokoontumiskertoja oli paljon tai ne olivat pitkäkestoisia. Ammattilaisen kyky luoda luottamuksellinen vuorovaikutussuhde asiakkaan kanssa auttaa arempaakin aktivoitumaan ja lähtemään mukaan erilaisiin ryhmätoimintoihin varsinkin, jos hänelle kerrotaan erilaisista mahdollisuuksista. (Röpelinen 2008, 136.)

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni suuntautuu seurakunnissa tehtävään lapsi- ja perhetyöhön. Tarkoituksena on kerätä tietoa perheiden kokemuksista arkipäivän toiminnasta ja seurakunnan kerhojen merkityksestä siinä. Seurakunnan kerhojen paikat, ajat ja toiminnan sisällöt erilaisille kohderyhmille voidaan palvelumuotoiluprosessia mukaillen kehittää paremmin asiakkaiden tarpeita vastaavaksi.

Hämeenlinna-Vanajan seurakunta kuvailee nettisivuillaan, että kerhoissa ihmetellään elämän pieniä ja isoja asioita, leikitään, lauletaan, askarrellaan, satuillaan ja opetellaan ryhmätaitoja sekä hiljentymistä. Tämän lisäksi kerholaiset retkeilevät ja osallistuvat lasten kirkkoihin. Kirkon varhaiskasvatus, nuoriso- ja perhetyö, samoin kuin diakonia toimivat tiiviisti perheiden kanssa jakaen heidän arkipäiväänsä ja tiedostavat erilaisten perheiden ongelmia. Perheissä erilaisten elämän ongelmien kuten suurten muutosten, taloudellisten huolien, kasvatusongelmien ja väsymyksen ilmaantuessa tai kasautuessa perheet kaipaavat järjestettyä, yhteistä ja mielekästä toimintaa lastensa kanssa sekä aikuiskontakteja.

Mikä merkitys kristillisillä arvoilla ja kristillisellä kasvatuksella on perheille ja mitä vanhemmat odottavat seurakunnan toiminnalta? Minkälaisia vertaisryhmiä tai tukimuotoja vanhemmat toivovat? Miten eri toimijat sekä kirkon omat työalat voisivat tehdä yhteistyötä, jotta perheiden tarpeisiin voitaisiin vastata?

Haastattelujen tuloksia ja opinnäytetyötä voi hyödyntää seurakunnassa kehittämistyöhön tai osallistumalla tuleviin kehittämishankkeisiin.

6 AINEISTON KERÄÄMINEN JA ANALYSOIMINEN

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jolla pyrin tuomaan vanhempien äänen kuuluviin ja perheiden näkökulman esille. Aineiston keruumenetelmänä oli avoin ryhmähaastattelu Bikva-menetelmän mukaisesti, jossa keskustellaan ja kerrotaan kokemuksista haastattelijan esittelemästä teemasta. Haastattelutilanteessa videotykin ja tietokoneen avulla voitiin luoda nopeasti muistio esiin nousseista asioista ja tarkistaa puhujien tarkoittamat ja käyttämät termit ja käsitteet. Kirjaaminen ja muistio toimivat samalla litterointina, jossa asioiden merkityksellisyyden ja kiinnostavuuden määrittivät myös haastateltavat. Reaaliaikaisesti kirjattu haastattelu on Reijosen (2011, 55) tutkimuksen mukaan toimiva ja asiakkaiden ääntä hyvin esillä pitävä toimintatapa. Kirjaamisen aikana voitiin muistiosta jättää epäoleelliset asiat pois yhteisymmärryksessä haastateltavien kanssa. Näin tehdyillä haastatteluilla on yhdestä haastattelusta Reijosen liseniaattitutkimuksessa yleensä kertynyt aineistoa noin 650 sanaa (Reijonen 2011, 54). Tähän opinnäytetyöhön aineistoa kertyi haastatteluista yhteensä 567 sanaa. Suorat lainaukset tuovat paitsi asiakkaiden ääntä esille, niin ne myös kuvaavat keskustelun kulkua ja aihealueiden etenemistä ja keskustelun vilkkautta tietyistä teemoista

Bikva-mallissa haastattelijalla ei ole valmista mallia tai haastattelurunkoa siitä, miten haastattelun tulee edetä ja mitä kysymyksiä tulee tehdä seuraavaksi. Lähtökohtana on vuorovaikutuksen ja vertaisoppimisen mahdollistaminen keskustelevalle ryhmälle kesken sekä nostaa esiin uudet ideat (Reijonen 2011, 58). Teemoiksi ja tarkentaviksi kysymyksiksi olin laatinut listan aiheista, jotka noudattelivat kristillisen kasvatuksen eri ulottuvuuksia, jotka Mervi Muhonen on luonut haastattellessaan päivähoidon henkilöstöä. Kysymysteni tavoitteena oli selvittää vanhempien mielipiteitä Raamatun kertomuksista ja elämänskysymyksistä, kristillisistä tavoista ja symboliikasta, hengellisyydestä ja emotionaalisesta ilmapiiristä, vastuusta ja lähimmäisen rakkaudesta,

huolenpidosta ja luotettavuudesta sekä seurakunnan varhaiskasvatuksen tavoitteista ja menetelmistä. Vanhemmille suunnatuissa kirjeissä kerroin keskustelujen käsittelevän yleisemmin vanhempien ajatuksia ja kokemuksia seurakunnan varhaiskasvatuksesta. Kysymyksillä pyrin saamaan tietoa siitä, mikä merkitys kristillisillä arvoilla ja kristillisellä kasvatuksella on perheille, ovatko perheet tyytyväisiä seurakunnan toimintaan mukaan lukien muikin seurakunnan toiminta kuin päiväkerhot ja haluavatko he vaikuttaa siihen jotenkin.

6.2 Haastattelujen toteuttaminen

Tutkimusluvan vahvistuttua toukokuussa 2015 vein seurakunnan päiväkerhoihin kutsukirjeet, jotka lastenohjaajien oli tarkoitus jakaa kaikille perheille. Kirjeitä oli jaossa yhteensä 300. Bikva-mallissa on todettu hyväksi toimintatavaksi se, että haastattelukutsut esittää asiakkaiden lähityöntekijä (Reijonen 2011, 53). Toin sekä kirjeessä että ohjeistaessani lastenohjaajia esiin sen, että haastattelu antaa mahdollisuuden kertoa omista kokemuksista ja sitä kautta olla mukana vaikuttamassa toiminnan kehittämiseen. Haastattelu oli tarkoitus toteuttaa toukokuun lopussa. Vähäisen osallistujamäärän vuoksi lähetin uudelleen kesäkuussa kirjepostina yhteensä 250 kutsua kaikille niille perheille, joiden lapsi on saanut kerhopaikan lukuvuodeksi 2015-2016. Haastattelu oli määrä toteuttaa elokuussa 2015. Osallistujamäärä jäi tälläkin kertaa niin vähäiseksi, ettei voitu puhua ryhmähaastattelusta. Reijonen kuvaa (2011, 56) lisensiaattitutkimuksessaan myös Sini Rantakarin vaikeuksia koota Hämeenlinnalaisia sosiaalityön asiakkaita Bikva-menetelmän mukaisiin ryhmähaastatteluihin, jotka usein kutistuivat yksilöhaastatteluiksi.

Varsinainen ryhmähaastattelu toteutui syyskuussa 2015. Sovin perhekerhon ohjaajan kanssa vierailusta kerhoaikana, jolloin ryhmähaastattelun toteuttamiselle oli yhteistä aikaa yli 2 tuntia. Tämä oli jo toukokuussa vanhempien esittämä vaihtoehto haastattelun toteuttamiselle. Vanhemmille tiedotettiin vierailustani kerhon tapahtumakalenterissa sekä kirjallisella tiedotteella. Kerhoon saapui 8 äitiä, joilla oli mukanaan yhteensä toistakymmentä lasta, joiden ikäjakama oli 3-viikkoisesta 4-vuotiaisiin.

Tällainen osallistujamäärä on hyvin tavallinen säännöllisesti kokoontuvissa perhekerhoissa Hämeenlinnassa ja myös riittävä Bikva-mallin mukaiseen ryhmähaastatteluun. Useilla äideistä oli lisäksi jo koulussa tai esikoulussa sekä lasten päiväkerhossa olevia lapsia, jotka eivät osallistu äidin kanssa perhekerhoon. Koska lapsia oli paikalla runsaasti, sovimme, että haastattelu toteutuu varsinaisesti kahvihetken aikana, jolloin mahdollisimman moni istuu pöydän ääressä tai on muuten samassa huoneessa. Tilan ahtauden ja pöytien ääressä istumisen vuoksi luovuimme tässä haastattelussa data-projektorin käytöstä. Kommentit kirjattiin suoraan tietokoneella tehtävään muistioon, joka oli kaikkien nähtävillä koko haastattelun ajan.

Haastattelun aikana äidit liikkuvat ja toimivat lastensa kanssa normaalisti. Pieni osa vältti keskustelua pysyen taka-alalla lähes koko ajan. Jotkut äidit kuuntelivat ja pysyivät taustalla, kunnes aihe tai kommentit saivat heidät osallistumaan keskusteluun. Kerhon ohjaaja ei oleskellut samassa huoneessa eikä osallistunut keskusteluun haastattelun aikana, vaan toimi äitien tukena tarjoilussa ja lasten leikkien ohjaamisessa. Keskustelu lähti nopeasti käyntiin ja äidit toivat avoimesti esille omia kokemuksiaan ja muistojaan. Reijonen tuo lisensiaattityössään (2011, 55) esiin Mirva Salmisen näkemyksen, että aineiston analyysi alkaa jo haastattelussa. Vaikka äitien keskustelut eivät juurikaan noudattaneet etukäteen laatimaani kysymysluetteloa, niin haastattelun jälkeen tekemässäni ensimmäisessä teemoittelussa totesin useimmat kristillisen kasvatuksen ulottuvuudet jollain tasolla käsitellyiksi. Keskustelujen pysyminen hyvin konkreettisella tasolla antaa myös viitteitä siitä, mihin käytännön asioihin tässä toiminnan arvioinnissa voi seuraavan tason haastattelut kohdistaa.

Haastattelutilanteessa esitin kysymykset mahdollisimman avoimina, ilman johdattelua. Keskustelun ylläpitämiseksi ja tarkennukseksi esitin lisäkysymyksiä. Aineistoa analysoin luokittelemalla ja teemoittelemalla sekä tarkastelemalla niitä teoreettisen viitekehyksen ja kysymyksenasettelun mukaisesti. Analysointivaiheessa oli mielenkiintoista vertailla Muhosen teemoja ja sitä, mitkä asiat haastateltavat olivat nostaneet esiin eri teemoista puhuttaessa. Kirkkovuoteen ja kristillisiin tapoihin liittyi paljon puheenvuoroja. Eettisistä periaatteista toisten huomioiminen ja erilaisuuden hyväksyminen esiintyivät

keskusteluissa. Huolenpidosta ja menetelmistä keskusteltiin hyvin konkreettisella tasolla. Äidit kertoivat omista lapsuusmuistoistaan ja kuvasivat tapahtumien kokemuksellisuutta. Samalla kun analysoin haastattelusta kertynyttä aineistoa, pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini. Aihetta oli tarkoitus syventää ja tarkentaa keräämällä kokemustietoa yksilöllisillä palveluhaastatteluilla, joissa haastateltava piirtää kartan niistä arkielämän paikoista, joissa perheet liikkuvat ja joissa tärkeimmät palvelut sijaitsevat. Karttaan merkitään myös paikkojen merkitys onnellisuudelle ja hyvälle ololle sekä seurakunnan mahdollinen sijoittuminen tälle alueelle. Tähän yksilölliseen haastatteluun voivat vanhemmat halutessaan osallistua ryhmähaastattelun jälkeen tai muuna sopivana ajankohtana. Vaikka näistä haastatteluista sain paljon ymmärrystä perheiden arjen sujuvuudesta ja elämäntilanteista, eivät kaikki niiden sisältämät asiat liittyneet läheisesti ryhmähaastatteluissa esiin tulleisiin teemoihin. Kartan piirtämisen lisäksi nämä äidit kertoivat myös ajatuksiaan seurakunnasta ja kristillisestä kasvatuksesta ja heidän lausumansa on liitetty haastattelujen tuloksiin.

7 TULOKSET

7.1 Seurakuntaelämä, kristilliset tavat ja Raamattu

Omat muistot ja omakohtaiset lapsuudenkokemukset seurakunnan kerhoista ja toiminnasta tuli äitien puheessa ensimmäisenä esiin. Yli puolet keskusteluun osallistuneista äideistä oli toiminut rippikoulun jälkeen isosena tai osallistunut aktiivisesti muuhun nuorille suunnattuun toimintaan. Partio, tyttöleirit ja -kerhot sekä bunkkeri-tietokonekerho ja LAN-tapahtumat toivat mieleen mukavia kokemuksia kavereista ja yhdessäolosta. Seurakunnan toiminnassa syntyneistä ystävyys-suhteista kehittyi jopa seurustelusuhde, joka on kestänyt teiniparista aina tähänhetkiseen perhetilanteeseen saakka. Nuorempana rukoukset ja muu hengellisyys oli luonteva osa toimintaa. Myös iltarukous on säilynyt nuoreksi aikuiseksi asti, mutta saattanut jäädä sittemmin pois perheen perustamisen myötä.

Seurakunnan toiminnassa ei töissä ollessa paljoa kerinnyt olla mukana ja nyt ei jaksakaan, kun lapset ovat pieniä.

Perhekerhojen ja päiväkerhojen tapahtumien sekä perhemessujen kautta tulee nyt mahdollisuus taas luontevasti osallistua seurakunnan toimintaan.

Muistoihin kuuluivat myös omat pyhäkouluajat. Äiti tai mummo oli pitänyt pyhäkoulua ja siellä oltiin mukana enemmän tai vähemmän vapaaehtoisena.

äiti on pitänyt pyhäkoulua, siellä oli sitten pakko käydä

Mummon vanhat pyhäkoulumateriaalit muistettiin arvokkaina ja käynneistä saatuja tarroja pidettiin tärkeinä.

siitä sai sen tarran

Omiin päiväkerhomuistoihin liittyivät selkeinä muistikuvina eväinten syönti ja kavereiden eväät ja mehupullot. Moni oli myöhemmin itse pitänyt tyttökerhoa, toiminut partiossa johtajana tai jopa seurakunnalla töissä. Keskustelun aikana muistelutyö toi mukaan myös vähäpuheisempia äitejä ja joillakin syttyi hämmästyntä ahaa-elämys

Olinhan minäkin lapsena pyhäkoulussa

Nuorisotyöntekijöistä oli myönteisempiä mielikuvia kuin papeista, joita pidettiin etäisinä ja vaikeasti lähestyttävinä, jopa juroina. Nyt omien lasten kastejuhlan ja perhemessujen myötä on tämä kielteinen käsitys papeista väistynyt laajemmin sukulaistenkin parissa.

Kristilliset tavat ja kirkkovuosi tulee luontevasti esiin kerhotoiminnan kautta ja myös kotioiloissa vietetään kirkkovuotta ja juhlapyhiä. Kristilliset arvot ovat peruspilareita ja asioita, joita halutaan siirtää lapsille eteenpäin. Seurakunnan kerhossa hartaushetkiä ja kirkollisia asioita pidetään tärkeinä.

Sillä on merkitystä, että tämä on seurakunnan kerho, kaikki ne asiat, kirkolliset ja hengelliset ja laulut ja leikit.

Joulunvieton syy on seurakunnan kerhossa selvä. Joulua viettävät monet muutkin harrastuspaikat, vaikka eivät välttämättä kristilliseltä pohjalta. Koulussa ja eskarissa ei uskonnollisia asioita juurikaan ole.

Partion adventtikalenterit on se juttu. Suklaakalentereita tai joulukalentereita en toivo lapsille.

Seurakunnan kerhosta saa itselle varmuutta asioista ja voi kotona lapsen kanssa jutella ja kertoa esimerkiksi, miksi pääsiäistä vietetään. Kerhon loppusiunaus on tärkeä ja mieleenpainuva ja äidit muistavat ne myös omilta partioajoiltaan.

Raamatun kertomuksista äidit saivat myös uutta tietoa ja muistin virkistystä

juu, näinhän se olikin!

Hartaushetkien toteutus ja niissä käytettyjä nukkeja pidettiin lasten kannalta kivoina. Esityksistä voi tunnistaa hyvin myös vanhat tutut kertomukset.

Joskus lapset miettivät kotona, ja tulee kysymyksiä Raamatusta, kerran tuli kysymys, että miten Raamattu on kirjoitettu.

Äidit kokivat hienona asiana sen, että tarina tulee kotiin asti, kun tehdään askarteluja. Esimerkiksi Mikkelin päivän aikaan tehdyt enkeliaskartelut ja jouluseimi, jolla on leikitty kotona sekä pyhäinpäivän kynttilä muistetaan hyvin. Seurakunnan perhekerhoissa äidit kokevat saavansa kerhoista uusia tapoja lasten uskontokasvatuksen toteuttamiseen kotona. Lasten hengelliset laulut, rukoukset ja raamatunkertomuksista muistuttavat askartelut toimivat opillisen ja rituaalisen ulottuvuuden mukaisesti kotona toteutettavan uskonnollisen elämän rikastuttajana.

Äitien runsas muistelu ja mielikuvat omista lapsuuden ja nuoruuden kokemuksista kertoo kristillisen kasvatuksen kokemuksellisesta ulottuvuudesta, jossa ilmapiiri ja tavat eletään todeksi. Kirkkovuosi ja siihen kuuluvat juhlat ja raamatunkertomukset liittyvät sekä opilliseen, että rituaaliseen ulottuvuuteen. Niiden toteuttamiseen haetaan tukea seurakunnan kerhoista, joissa myös aikuisten oma hengellinen elämä saa vahvistusta. Kirkon asettama tavoite kristilliseen uskoon kasvattamisesta kohtaa äitien odotukset seurakunnan toiminnassa.

7.2 Eettisten periaatteiden ja pedagogiikan toteutuminen

Eettiset periaatteet ja vastuu toteutuvat haastateltavien mielestä seurakunnan kerhoissa paremmin kuin muissa perhekerhoissa. Tämä ilmenee parempana yhteisöllisyytenä, jolloin muutkin katsovat lasten perään ja voivat kieltää tai kommentaa. Seurakunnan toiminnassa on äitien mielestä ehkä enemmän kaikki

tekee- meininki ja vähemmän kilpailua. Toisten kunnioittaminen ja tasa-arvoisuus pitäisi olla lähtökohtaisesti itsestäänselvyys ja seurakunnan kerhoissa uskotaan myös näin tapahtuvan. Ajatus, että kotoa lähtee asenne toisten kunnioittamiseen nostettiin myös esiin.

Perheessä isä ei kuulu kirkkoon, mutta hän ei koe huonona lasten osallistumista seurakunnan toimintaan

Huolenpito ja luotettavuus näkyy äitien mielestä lapsen huomioimisena sekä sopivan kokoisina ryhminä. Päiväkodin suurissa ryhmissä ei uskota aikuisen välttämättä huomaavan, jos jotain sorsitaan tai aina aikuinen ei edes halua huomata. Kerhossa opitaan omatoimisuutta, kuten huolehtimaan omista tavaroista ja pakkaamaan oma reppu.

Koulussa joillakin on reput ja takit auki.

Seurakunnan kerhossa sääntöjä on sopivasti ja niistä pidetään kiinni. Toisten huomioiminen ja rauhoittuminen koetaan myös hyväksi.

Seurakunnan kerhojen menetelmät ja tavoitteet innostivat aiheena keskustelemaan myös siitä, mitä lapset ovat kerhopäivästä kertoneet. Joissakin perheissä lapsilla on kerhosta pelkkää hyvää kerrottavaa. Erityisesti retkipäivät ja kaverit muistetaan, mutta myös laululeikit ja ruokarukous tulevat kotiin. Iltarukous toteutuu joissain perheissä ja kerhossa tehty rukoustaulu tai -kortti on mieluisa tuominen kotiin. On myös perheitä, joissa lapselta ei kysyttäessäkään saa juuri mitään irti kerhon tapahtumista, mutta lapsen lisääntynyt innokkuus piirtämiseen ja liikuntaleikkeihin ja peleihin puhuvat omaa kieltään.

Vuodenajat ja vuoden kierto luonnossa on voinut näkyä joissain kerhoissa enemmän kuin uskonnolliset tai kristilliset asiat. Vaikka luonto on tärkeä, tätä ei kuitenkaan koeta pelkästään myönteisenä asiana.

Kerhoasioissa näkynyt enemmän vuodenajat ja vuodenkierto

Yhteiskunnallinen ja yhteisöllinen ulottuvuus näkyy äitien ajatuksissa kilpailuhenkisyiden ja kiusaamisen vähäisyydessä ja toisten arvostamisessa, mitkä kristillisen kasvatuksen eettisten periaatteiden toteutuessa erottavat seurakunnan toiminnan myönteisesti muiden toimijoiden vastaavista palveluista. Seurakunnan perhekerhojen yhteisöllinen ja toista arvostava ilmapiiri toteuttaa kirkon kasvatuksen linjauksen asettamia arvoja, jotka näkyvät muunmuassa lähimmäisestä huolehtimisena ja arvostamisena Jumalan luomana ainutkertaisena yksilönä. Huolenpidon ja luotettavuuden ulottuvuus esiintyi haastateltavien puheessa paitsi ohjaajien asenteissa ja tavassa kohdata lapsi niin myös toiminnan järjestämisessä laadukkaasti.

7.3 Mielipiteet seurakunnan tarjoamasta toiminnasta

Muita ajatuksia ja mielipiteitä Hämeenlinna -Vanajan seurakunnan toiminnasta ja kerhoista nousi keskustelussa monipuolisesti. Hämeenlinnan seurakunnan tarjonta on monen äidin mielestä hyvä, riittävästi kaikkea, valinnanvaraa on ja tiedotus on hyvää.

hyvä että on erilaisia kerhoja

Moni pyrkii käymään kaikissa perheille suunnatuissa seurakunnan tapahtumissa lasten kanssa jos ne ovat heidän aikatauluihinsa sopineet. Kaikki eivät osaa sanoa pitäisikö olla jotain muuta, tai mitä pitäisi olla enemmän. Eräs äiti ajattelee, että jos hänellä olisi ehdotuksia, niin ne voi esittää kerhossa tai seurakunnan facebookryhmässä ja tulisi varmasti myös kuulluksi.

En osaa sanoa pitäisikö olla jotain muuta tai mitä pitäisi olla enemmän, ei ole kompetenssia tältä alalta

Seurakunnan kerhojen tavaroita, leluja sekä tiloja pidetään hyvinä, suorastaan loistavina verrattuna muiden toimijoiden tiloihin. Lisäksi pidetään tärkeänä, että kerhopaikka on lähellä. Se, että on erilaisia kerhoja ja vauvakerho on erikseen

on äitien mielestä hyvä asia. Ainoa keskiviikkoisin alueella toimiva perhekerho Tammitiellä ei äitien mielestä riitä tilojen puolesta niin suurelle kävijämäärälle.

tammitien kerho ei riitä keskiviikkoisin, nyt kun tämä toinen loppui

He kokevat metelin ja ahtauden todella huonona asiana ja jäävät toisinaan pois kerhosta sen vuoksi. Myös muskarin siirtyminen aamupäivälle on perheille huono asia.

muskari ei ole niin hyvä kun se siirtyi aamupäivälle

Kaksi kerhoa peräkkäin samana päivänä on monelle lapselle liikaa, mutta äidit kaipaavat viikottaista yhdessäolo- ja keskusteluhetkeä muiden aikuisten seurassa. Siitä ollaan onnellisia, että kanttori pääsee välillä käymään perhekerhossakin. Perhekerhoissa ovat jotkut äidit käyneet jo useamman vuoden ajan ja niissä on syntynyt ystävyysuhteita äitien välille. Kerhopaikoista ja seurakunnan tapahtumista äidit myös kertovat ystävilleen ja muualla tapaamilleen äideille.

Haastattelussa mukana olleet äidit kokivat seurakunnan työn tärkeäksi ja halusivat välittää kristillisiä arvoja lapsilleen. Oma riittämättömyys taitojen ja voimavarojen suhteen tuli esille. Seurakunnan kasvatuksen arvot ja lähtökohdat ovat selkeästi esillä ja henkilökunnan rooli kasvattajana ja kasvatuskumppanina toteutuu kerhoissa äitien odottamalla tavalla. Moni oli irtaantunut sukulaisista ja vanhemmistaan perustettuaan perheen ja muutettuaan uudelle paikkakunnalle. Kerhojen tarjoama mahdollisuus oman hengellisen elämän vahvistamiseen luontevasti osana arkipäivää on nuorille äideille tärkeää. Seurakunnan kerhoista haettiin myös ystäviä ja vertaistukea.

8 PALAUTTEEN ARVIOIMINEN ORGANISAATIOSSA

Bikva-menetelmään kuuluva eri tasoille viety palaute- ja arviointikeskustelu on tämän haastattelun pohjalta hyvin mahdollinen toteuttaa. Hanne Krogstrup (2004, 27-28) kuvailee työntekijöiden varauksellista suhtautumista Bikva-menetelmällä tehtyihin haastatteluihin sekä niistä saatuihin tuloksiin. Krogstrupin mielestä se voi johtua työntekijöiden halusta suojella itseään palautteelta, joka voi koskea heidän työnsä käytäntöjä. Krogstrup on huomannut työntekijöiden helposti kyseenalaistavan palautteen uskottavuuden ja he esittävät vastaperusteita asiakkaiden kokemuksille. Asiakkaiden arviointimenetelmää saatetaan myös epäillä ja palaute voidaan ottaa henkilökohtaisena osaamatta ottaa kritiikkiä rakentavasti vastaan. Krogstrup muistuttaa, että palaute ei ole objektiivinen totuus, vaan asiakkaiden subjektiivinen kokemus, joka tulisi huomioida työn kehittämisessä kaikilla tasoilla. Henkilökunnan haastattelujen pohjalta tehty muistio seuraaville tasoille sisältää työntekijöiden tulkinnat asiakkaiden kokemuksista sekä heidän omat kokemuksensa työn suorittamisesta.

Seurakunnan perhekerhossa tekemäni haastattelu tuotti enimmäkseen myönteistä palautetta seurakunnan toiminnasta sekä pohdintaa äitien omista käsityksistä ja odotuksista. Niiden sisältämät asiat ovat kuitenkin keskustelun ja pohdinnan arvoiset jo senkin takia, että myönteiset asiat saadaan säilymään seurakunnan toiminnassa.

Haastattelun tulosten pohjalta henkilökunnan kanssa voisi keskustella esimerkiksi seuraavista teemoista, jotka ovat hyvin konkreettisia ja subjektiivisia kokemuksia perhekerhoissa käyvien äitin keskuudessa.

Äidit mainitsevat omat muistot pyhäkoulun arvokkaista tarroista ja lastensa kotiin tuotujen askartelujen tärkeyden. Tämä saattaa olla säilyttämisen arvoinen perinne. Eväiden syönti yhdessä kavereiden kanssa on piirtynyt lapsuuden kokemuksena vahvasti mieleen. Se voisi kertoa seurakunnan työntekijöille jotain yhteisen ruokailun merkityksestä.

Yhteinen kokemus rippikouluajoilta oli myös pappien etäinen ja vaikeasti lähestyttävä olemus, mikä on onneksi saanut uuden tulkinnan joidenkin perheiden myönteisten kokemusten myötä. Kerhojen loppusiunauksen kokeminen tärkeäksi ja sen yhteys partioon on myös asia, jota henkilökunnan kannattaa pohtia.

Yhteisöllisyys, tasa-arvoisuus ja vastuullisuus kuvasivat äitien puheissa seurakunnan kerhojen ilmapiiriä. Henkilökunnan on hyvä pohtia, miten ne säilytetään ja mikä vaikuttaa niiden syntyyn. Toisten huomioiminen ja rauhoittuminen voivat tuntua itsestään selvyyksiltä ohjaajille, mutta liittyykö se ilmapiiriin, jonka äidit kuvasivat seurakunnassa paremmaksi kuin muualla. Ryhmien koko, tilat ja materiaalit olivat sekä kiitoksen että kritiikin kohteita. Mikä niistä kuuluu henkilökunnalle, mikä johdolle ja mikä päättävälle taholle?

Kaupungin itäpuolella on lakkautettu kolme toimipistettä lyhyen ajan sisällä ja neljännessä loppui myös keskiviikkoisin perhekerho, mikä koetaan suurena puutteena. Tiedon kulku ja lapsen kerhopäivän tapahtumat olivat aiheita, joissa äitien vastauksissa oli hajontaa. Toiminnan sisällöt eivät myöskään olleet kaikille selvillä, vuodenaikaan liittyvät askartelut kyllä huomattiin, mutta kristilliseen perinteeseen ja kirkkovuoteen liittyviä aiheita jäätiin toisissa perheissä kaipaamaan. Henkilökunnan kannattaisi pohtia, mistä vastausten hajonta mahtaa johtua.

Seurakunnan tarjoama toiminta oli äitien mielestä monipuolista ja kattavaa ja luotettiin siihen, että tulee kuulluksi, jos antaa suoraa palautetta. Äitien esille ottamista asioista voisi keskusteluun nostaa jatkumon varhaisnuorille suunnatusta toiminnasta nuorille aikuisille tarjottuun toimintaan. Äidit mainitsivat hengellisyyden ja rukouksen olleen aikaisemmin elämässään luonteva osa, joka opiskelun ja perheen perustamisen aikoihin loppuu. Tämä herättäneee ajatuksia kaikilla tasoilla.

8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimusta varten hain seurakunnalta tutkimusluvan ja haastatteluun osallistuvat tiesivät kirjeen ja ilmoitusten perusteella osallistuvansa opinnäytetyönä tehtävään tutkimukseen. Haastatteluissa esiin tulleet asiat kirjattiin nimettöminä. Ryhmähaastattelussa muut kuulivat mielipiteitä, mutta keskustelun tarkoituksesta ja toteutavasta puhuttiin etukäteen, jotta toisten arvostelua ja kritisointia tai päälle puhumista ei pääsisi syntymään. Tavoitteena oli antaa kaikkien mielipiteille mahdollisuus tulla kuulluksi, ei niinkään päästä sopimukseen siitä, miten asioiden tulisi tulevaisuudessa olla. Se, että olen jo muutaman vuoden toiminut perhekerhoissa ja sitä kautta monelle vanhemmalle tuttu, saattoi toimia paitsi rohkaisevana, niin myös hillitsevänä tekijänä ryhmähaastattelussa tai siihen osallistumisessa.

Haastattelijana pyrin pitäytymään vain suunnan näyttäjänä ilman, että johdattelin liikaa haastateltavia. Pyrin tiedostamaan omat tulkintani haastateltavien käsityksistä ja tuomaan kirjoitusvaiheessa haastateltavien näkemykset esiin siten, että ne jäisivät mahdollisimman tarkasti jäljelle ja tutkimus olisi vakuuttava. Oma monipuolinen kokemustietoni seurakuntatyöstä ja kunnallisesta päivähoitosta antaa mahdollisuuden nähdä yhteydet myös perheiden odotusten ja eri toimijoiden resurssien kanssa.

Tutkimuksessa lähdin selvittämään vanhempien käsityksiä kristillisestä kasvatuksesta, joten etsin taustateoriaa kirkon varhaiskasvatuksesta voidakseni arvioida vanhempien vastauksia mahdollisimman laaja-alaisesti. Arvioin tuloksia myös peilaamalla niitä aiheesta tehdyn lisensiaattityön tuloksiin. Haastatteluni tuloksista laadin myös tiivistelmän seurakunnassa tehtävää arviointia ja kehittämistyötä varten. Metsämuurosen (2001, 41-43) mukaan sisäinen valideetti pitää sisällään käsitteet, teorian ja mittarin jonka luotettavuus on yhtä kuin tutkimuksen luotettavuus. Valideetilla arvioidaan myös se, mitataanko sitä, mitä on tarkoitus ja saadaanko käyttökelpoista tietoa. Analysoidessani perheiltä kerättyä aineistoa, jouduin pitämään mielessäni tutkimuksen tarkoituksen, eli tiedon keräämisen kehittämistyötä varten, perheiden

mahdollisuuden osallisuuteen ja kuulluksi tulemiseen, sekä vanhempien kasvatustietoisuuden ja kristillisten arvojen merkityksellisyyden ymmärtämisen. Näiden teemojen yhteydet loppupäätelmissä antavat aineksia Paja –hankkeen eteenpäin viemiseen. Kuitenkin pyrin muistamaan, että tarkoitus ei ole vielä tässä vaiheessa luoda kehittämisasiakirjaa. Vaikka itse edustan tavallaan myös työntekijätasoa, tarkoitus oli tuoda asiakkailta kerätty kokemustieto jokaiselle tasolle yhteistä oppimista ja siitä syntyvää arviointia ja kehittämistyötä varten. Suoranta ja Eskola kuvaavat sisäistä validiteettia eli pätevyyttä tutkimuksen teoreettisten ja käsitteellisten määrittelyjen sopusoinnussa jossa lähtökohdat, määrittelyt ja menetelmälliset ratkaisut ovat loogisessa suhteessa (Suoranta ja Eskola 2000, 213). Tässä työssä oli tärkeää tuoda haastateltavien ääni kuuluviin mahdollisimman tarkasti ja käyttökelpoisella tavalla myöhemmin tapahtuvaa jatkotyöskentelyä varten. Bikva-arviointi menetelmä sopi hyvin tarkoitukseen työelämälähtöisyytensä takia ja se antoi asiakkaille mahdollisuuden osallistua toiminnan arvioimiseen.

9 POHDINTA

Perhekerhossa lastensa kanssa haastatteluun osallistuneet äidit olivat todennäköisesti toimeliaampia kuin ne haastateltavat, jotka osallistuivat Reijosen tutkimuksessa päiväkodin vanhempainiltojen aikuisista koostuviin ryhmiin. Myös oman työni ja sen tavoitteiden esittely oli haastavaa, koska äidit touhusivat ja liikkuvat kerhotilassa koko haastattelun ajan. Tämä asetelma on myös perhekerhotoiminnassa tavallista ja yhteisten laulu-, leikki- ja satuhetkien toteuttaminen on vaikeampaa silloin, kun äidit ovat mukana kuin pelkästään lapsista koostuvan ryhmän kanssa, jolloin lapset keskittyvät vain yhteen tai kahteen aikuiseen.

Verkossa työstettävä dokumentti tai muistio olisi hyvinkin voinut toimia tässä haastattelussa, sillä tämän aikakauden äidit kommunikoivat luontevasti puhelimilla ja muilla päätelaitteilla myös samalla, kun syöttävät tai hoitavat lapsiaan. Verkossa jaettava ajantasainen muistio mahdollistaa myös niiden henkilöiden osallistumisen, jotka eivät fyysisesti pääse paikalle. Tällöin aihealueen tulisi olla rajatumpi ja videotyppi olisi tärkeä, jotta kaikkien puheenvuorot tulevat ryhmän yhteiseen pohdintaan.

Äitien kasvatustietoisuus ja varhaiskasvatuksen menetelmien tuntemus ei tullut kovin selkeästi esille haastatteluissa. Syynä voi olla se, että äidit eivät halunneet antaa vaikutelmaa, että he arvostelevat ohjaajien työtä tai heillä ei yksinkertaisesti ollut kompetenssia tällaiseen, kuten eräs äiti asian ilmaisi. He eivät myöskään nostaneet esille joitain tiettyjä Raamatun kertomuksia ja elämänkysymyksiä tai kristillistä symboliikkaa ja tapoja koskevia mielipiteitä. Opillisia asioita ei ehkä muisteta tai tunneta niin selkeästi, että ne olisivat synnyttäneet keskustelua tässä tilanteessa.

Moni äiti kertoi pyrkivänsä osallistumaan perhemessuihin voidakseen tarjota lapsilleen sekä itselleen uudelleen saman kokemuksen hengellisestä elämästä, jota ovat nuorempana eläneet. Nuorten aikuisten mahdollisuudet aktiiviseen seurakuntaelämään ovat rajalliset silloin, kun lapset ovat pieniä, mutta

perhemessut voivat korjata hyvinkin myös tätä ongelmaa Perhemessuissa on paljon mahdollisuuksia yhteiseen suunnitteluun ja toteutukseen sekä osallistumiseen. Yhdessä tekeminen ja kokeminen sekä vuorovaikutus muiden kanssa synnyttää yhteistä identiteettiä.

Suonperän tutkimuksessa (2013, 123-126) ilmeni rippikoululaisten vanhempien vähäinen osallistuminen hengellisiin tilaisuuksiin sekä uskonnollisten tapojen ja rituaalien niukka toteutuminen perheissä. Joulukirkko, pyhäpäivien vietto sekä enkelit kuuluivat jossain määrin perheiden uskonnolliseen elämään. Suonperä kuvaa vanhempien kolmea uskonnonrituaalista kasvattajatyyppiä, joista kertova kasvattaja muun muassa opettaa lapselle iltarukouksen ja välittää tietoa kertomalla. Osallistuva kasvattaja käy hengellisissä tilaisuuksissa ja osallistuu jumalanpalveluksiin erityisesti suurina kirkkopyhinä. Saattava kasvattaja on kasvattajatyypinä rippikoululaisten vanhemmissa määrällisesti suurin ryhmä. He vievät lapsiaan seurakunnan kerhoihin, mutta eivät mielellään itse kerro lapsilleen kristinuskoon liittyvistä asioista eivätkä aktiivisesti osallistu hengellisiin tilaisuuksiin. Iltarukous on asia, jota vanhemmat pitivät niin tärkeänä, että haluavat välittää sen lapsilleen ja lähes kaksi kolmasosaa rippikoululaisten vanhemmista ilmoitti rukoilevansa sen lapsensa kanssa ainakin silloin tällöin.

Haastatteluni tuloksista voi huomata, että nämä kolme kasvattajatyyppiä olivat edustettuina myös perhe- ja päiväkerholaisten vanhemmissa. Kirkolliset juhlapyhät ja enkelit sekä iltarukoukset tulivat selkeästi esiin haastattelussa. Äidit kertoivat myös omasta epävarmuudestaan opettaessaan lapsilleen kristinuskoon liittyviä asioita. Pienten lasten vanhemmilla on paremmat mahdollisuudet osallistua lastensa kanssa seurakuntaelämään, kuten kerhoihin, kuin isompien lasten vanhemmilla. Ajan ja mahdollisuuksien puute tuntuu kuitenkin olevan yhteinen, ja haastattelussani äidit ilmaisivat sen huolenaiheena.

Tässä tutkimuksessa ei haastatteluissa noussut esiin suoraan toivetta tai tarvetta tietynlaisen uuden toiminnan tai ryhmien perustamiselle. Palvelumuotoilu ja työnkehittäminen on jatkuva prosessi, johon tämän tutkimuksen aikana kertyi paljon taustatietoa. Diakonisen työn nivoutuminen

perheille suunnattuun toimintaan liittyy paljon työntekijöiden ammattitaitoon sekä työlle suunnattuihin resursseihin. Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan monipuolinen, perheille suunnattu toiminta mahdollistaa erilaisten perheiden kohtaamisen. Työalojen yhteistyö ja seurakuntalaisten kuuleminen esimerkiksi musiikkitoiminnan, messujen ja nuorten aikuisten sekä pariskuntien toiminnan kehittämiseksi voisi olla hedelmällistä.

LÄHTEET

- Ahtiainen Anita 2008. Lapset teologeina eli miten lapsi ilmentää ja jäsentää hengellistä todellisuutta. Teoksessa Tiina Kangasmaa; Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen - Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 85-87
- Anttila Kirsi 2013. Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveyspalvelut- Kehittämistrakenne ja toimintamallien juurruttaminen 1.10.2011-31.10.2013
<http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/pakaste2/lapsen-hyva-arki/materiaalipankki/view> viitattu 9.1.16
<http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/pakaste2/lapsen-hyva-arki/materiaalipankki-1/Bikva-arviointi%20Kallio-Selanne.pdf>
- Diakonisen perhetyön projekti. i.a. Kirkkopalvelut. viitattu 20.10.15
http://www.kirkkopalvelut.fi/images/liitteet/diakonisen_perhetyon_projekti_2015-2016.pdf
- Hovi-Pulsa, Raija 2008. Arkisuuntautunut perhetyö – rajat ja mahdollisuudet. Teoksessa Leena Viinamäki (toim.) 14 Puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntija järjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Raportteja ja tutkimuksia 2, 115-121
- Jalo Nina 2014. Palvelumuotoilulla parempia palveluita riskiryhmille. Länsi-Suomen Kaste-Hanke 2013-2015,
<https://www.turku.fi/palvelumuotoiluhanke>
- Kallioniemi Arto 2008. Uskontokasvatus varhaiskasvatuksessa. Kansanlastentarhasta päiväkotiin. Teoksessa Tiina Kangasmaa; Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen - Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 14-21
- Kaste-ohjelma 2008-2011 i.a.Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma. viitattu 20.10.2015 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504225861>

- Kirkon hallitusohjelmatavoitteet 2015. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon esitykset tulevaan hallitusohjelmaan. Hyväksytty kirkkohallituksen täysistunnossa 20.1.2015. viitattu 13.4.2015
[http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/0/222742D520DB8995C2257DD6004964AD/\\$file/Kirkon%20hallitusohjelmatavoitteet%202015.pdf](http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/0/222742D520DB8995C2257DD6004964AD/$file/Kirkon%20hallitusohjelmatavoitteet%202015.pdf)
- Kirkon lastenohjaajat ry. 2005. Vahvat juuret, kantavat siivet - Kirkon lastenohjaajan ammatilliset arvot ja etiikka.
http://solit.fi/wordpress_klo/wp-content/uploads/2014/11/ohjevihkonenkirkonlastenohjaaja.pdf
- Komulainen Jyri 2008. Miksi tarvitsemme uskontokasvatusta? Teoksessa Tiina Kangasmaa; Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen - Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 31-33
- Krogstrup Hanne 2004. Asiakslähtöinen arviointi: Bikva-malli. Hyvät käytännöt menetelmäkäsikirja. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus julkaisu. Helsinki: Stakes
- Krok, Suvi. 2008. Kerrostalonaapurusto yhteisöllisyyden kokemuksena. Teoksessa Riikka Korkiamäki, Irene Roivainen, Suvi Raitakari, Marianne Nylund (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö: Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä: Ps. Kustannus, 197-207
- Lapset seurakuntalaisina. Suomen ev.lut kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2013. Helsinki:Kirkkohallitus.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/KH_lapset_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/KH_lapset_www.pdf)
- Luumi Pertti 2008. Narratiivisuus uskon äidinkielenä. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus, 305-320
- Muhonen Mervi; Tirri Kirsi 2008. Mitä on kristillinen kasvatus. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus, 63-82
- Meidän kirkko: kasvamme yhdessä. i.a Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatuksen linjaus 2015. viitattu 19.9.2015
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/\\$FILE/kasvatus_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/$FILE/kasvatus_strategia.pdf)

- Metsämuuronen Jari 2001. Metodologian perusteet ihmistieteissä. 2.painos.
Metodologia-sarja1. Helsinki: International Methelp ky
- Ojell Raija 2013. Varhaiskasvatus seurakunnassa.Teoksessa Seija Saarinen
(toim.) Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa.
Helsinki: Lasten Keskus, 9-37
- Paja – Diakoniatyöntekijöiden parempaan jaksamiseen –hanke. i.a.
Kirkkohallituksen julkaisuja Sarja C2009:1 Diakoniatyöntekijöiden
parempaan jaksamiseen (pdf) viitattu 20.10.15
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content29F2BD>
- Paja–hankkeen kuvaus. i.a. Suomen evl.kirkko
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content29F2BD>
- Paja-hanke pähkinänkuoressa. Seppo Sulkko, diakoniajohtaja. Kirkkopalvelut.
Henkilökohtainen tiedonanto sähköpostilla 13.8.2015
- Penkkala-Arikka Päivi 2009. Kaste-ohjelma – Ajankohtaista Länsi-Suomesta.
Sosiaali- ja terveysministeriö
https://www.tem.fi/files/25481/Penkala-Arikka_Paivi_Kaste-ohjelma_Lansi-Suomessa.pdf
- Reijonen, Mikko 2011. Yhteisellä asialla asiakkaan kanssa – asiakaslähtöisen
arvioinnin Bikva-menetelmä ja sen käyttö. Tampereen yliopisto.
Kasvatustieteen tiedekunta. Ammatillinen lisensiaattityö
- Räsänen Antti 2008. Kristillinen kasvatus teoriassa ja käytännössä. Teoksessa
Jouko Porkka(toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki:
Lasten Keskus, 287-304
- Röpelinen Anne-Mari. 2008. Lähiötyö lapsiperheiden parissa – mukavaa
puuhastelua vai ongelmiin tarttumista? Teoksessa Riikka
Korkiamäki, Irene Roivainen, Suvi Raitakari, Marianne Nylund
(toim.) 2008 Yhteisöt ja sosiaalityö: Kansalaisen vai asiakkaan
asialla? Juva: Ps. Kustannus, 127-136
- Seurakuntadiakonian kehittämisen raportti 2014. i.a. Kirkkopalvelut. viitattu
20.10.2015
http://www.kirkkopalvelut.fi/images/liitteet/seurakuntadiakonian_kehittamisen_raportti_2014.pdf
- Suonperä Satu 2013. Uskonnonpedagogiikan lisensiaatintutkimus. Saatu
kirjoittajalta sähköpostiliitteenä 14.5.2015

Toivonen, Mari. 2008. Mansikkapaikka on kuin... hengähdyspaikka arjen keskellä. Teoksessa Riikka Korkiamäki, Irene Roivainen, Suvi Raitakari, Marianne Nylund (toim.) 2008 Yhteisöt ja sosiaalityö: Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä: Ps. Kustannus, 144-150